

CONFERÈNCIA AL CENTRE CÍVIC TUEDA DE SANT FELIU DE GUÍXOLS: EDAT ANTIGA I MEDIEVAL, DESEMBRE 2014

González Hurtebise, mossèn Llambert Font, Lluís Esteva, Benet Julià, Àngel Torrent, Àngel Jiménez,, Cesar Yáñez, Ernest Zaragoza, Gerard Bussot, Jordi Gaitx, Marc Auladell, Quim Díaz

FOTOS 1,2,3,4,5

ELS TEMPS ANTICS

estris de pedra d'uns vuitanta mil anys localitzats als masos Ribot i Asols: **l'home de Neandertal**.

l'Homo Sapiens, fa uns setze mil anys polidors, rascadors, raspadors, El Museu d'Història exposa, campaments a l'aire lliure, caça, recol·lecció de fruits i a la pesca: **Paleolític**, mamuts, rinoceronts, cavalls, isards, senglars, llops, guineus, conills, llebres, daines i óssos. Vivien en el **paradís bíblic**, un indret on no s'havia de treballar gaire per viure: una bona caça alimentava durant dies la tribu; la resta, jeure, observar i fruit.

canvi climàtic, els grans animals emigraren i els humans s'hagueren d'espavilar per alimentar-se: els petits animalots que caçaven no eren suficients i així va néixer l'agricultura que arrelava l'home a la terra, el tornava sedentari. **Neolític**: restes de sepulcres de fossa a Vilartagues i a la rambla del Portalet, de fa uns cinc mil anys: excavaven una fossa, recobrien les seves parets amb lloses i hi enterraven els seus difunts, acompanyat d'eines de sílex i destrals

fa uns **quatre mil anys**, les Gavarres i l'Ardenya s'ompliren de l'anomenada **cultura megalítica**: els dolmens i menhirs proliferaren arreu de les muntanyes i turons: cova d'en Daina a Romanyà, dolmen del mas d'Asols, cova d'en Cirera o Cova de l'Àliga conreaven el blat tot i que no abandonaren la caça, la pesca ni la recol·lecció.

dos mil cinc-cents anys els **ibers indigetes**, punta dels Guixols, zona de fàcil defensa en un territori ple de guerres per aconseguir més terres, més poder, més excedent;. Conreaven cereals en **sitges excavades** en la mateixa punta dels Guixols, també a la **pesca i al bescanvi de productes** amb altres pobles, sobretot amb els grecs. La troballa de peces d'argila -els *pondera*- que formaven part dels **telers**, mostra que teixien el lli; també fabricaven **estris de metall** com claus i hams. La ceràmica, les àmfores, els

ungüentaris, les llumeneres, els collarets i braçalets de vidre ens mostren ja una **societat complexa molt relacionada amb el món exterior**, amb els grecs d'Emporion de qui s'han trobat diverses monedes i objectes. Les descobertes d'aquest poblat ibèric les realitzà González Hurtebise l'any 1903

Aquesta vila ibèrica dels Guíxols, ben influenciada pels grecs, passà, com la resta del país, a **domini romà a partir del 218 abans** de Crist: desembarcaren a Empúries i començaren una època de la qual encara en som hereus: llengua, cultura, dret, urbanisme i segles més tard, el cristianisme. *Pax Augusta*. Els ibers, segurs de la tranquil·litat romana, abandonaren la punta dels Guíxols, agresta i esquerpa de treballar, i s'instal·laren a l'altre costat de la badia, sota la muntanya del Castellar, arran de la riera de les Comes. **FOTO 6**

EL NOM DEL POBLE **FOTO 7**

Cipsela és el nom que apareix en l'*Oda Marítima* de Rufus Festus Arienus, en el segle IV i alguns antics historiadors, creien que correspondria a l'actual Sant Feliu, però aquest nom correspondria a una zona propera a Torroella de Montgrí.

Gesoria seria l'altre nom d'una ciutat romana desconeguda en l'espai i citada per **Plini**. Un orfeó ganxó del segle XIX i un hotel del segle XX porten aquest nom, record d'orígens antics, fantasmals i boirosos. Més clar i més fosc alhora el nom de *Guíxols*: vindria del grec que en llatí es convertí en *geisol*, o sigui, confí marítim, litoral, terme de continent; una altra versió el relaciona amb el llatí medieval *giscellis*, peixera; i encara una altra el fa venir de *guissalis*, corda d'espart, cordoner, soguer o corder, feina documentada ja en temps dels Una altra: Guíxols vindria de guix i l'historiador Botet i Sisó citava haver vist documents on es parlava de l'explotació d'aquest material a la zona. I l'última: el pare E. Zaragoza creu que *Guisalis* provindria de dues paraules, no d'una: **Quies i salis**, en llatí calma del mar, o mar en calma, sinònim d'abric, de recer.

Guíxols: confí marítim, recer o corder; qualsevol ens és vàlida; la primera perquè no hi ha dubte que el litoral català era "l'altre costat", la fi per als grecs i fenicis. La segona perquè correspon a la tranquil·litat de l'indret. La tercera perquè amb un port tan

arrecerat, la feina de corder, d'assortidor de cordes per als vaixells, devia proporcionar bons ingressos als habitants del port de l'Abric. La multitud de rieres i rierols de l'Ardenya i Gavarres devien estar farcides d'espart.

on actualment hi ha el monestir, s'han trobat petites restes arqueològiques una **necròpolis** amb ceràmica, carreus, i un **possible baptisteri o mausoleu del segle V**. Els seus habitants continuarien el comerç de teixits i terrissa i nova via de comerç amb Roma l'oli i el vi, fou en època romana quan s'inicià **l'estreta connexió entre Sant Feliu i Girona**, ja que el pas de Girona al port de Palamós per la Serralada Litoral és un pas dolent i estret i de Girona a Tossa és molt perillós, mentre que la vall d'Aro s'obria, planera, al camí de la capital del bisbat.

primera part del nom de la ciutat: **Sant Feliu. Qui era? Llegendà Àurea** de Jaume de Voràgine, escrita en el segle XIII, de gran difusió. L'obra serví de referència durant segles per als pintors i escultors que representaven les vides de sants en els retaules gòtics. Segons l'autor, sant Feliu nasqué a Cil·làcia (nord d'Àfrica), d'aquí que també se'l conegui com l'Africà; estudià a Cesàrea, metròpoli de Mauritània. Arribà en una nau a Barcelona i predicà a Empúries i Girona a finals del segle III. Eren els temps dels cruels emperadors Dioclecià i Maximilià; el seu delegat a Hispània, Dacià, dirigí una violenta persecució contra els cristians i Rufinus, lloctinent de Dacià, agafà Feliu, l'incità a abjurar sense aconseguir-ho, el tancaren en un calabós lligat de peus i mans, sense menjar; el subjectaren més tard a la cua d'un cavall i l'arrossegaren per la ciutat de Girona; tornà al calabós i es guarí miraculosament; el penjaren cap per avall sense que sortís ni una queixa dels seus llavis; finalment el tiraren al mar amb les mans nuades i una pedra al coll i els àngels el tornaren al vaixell des d'on l'havien llençat. Segons la *Llegendà Àurea* tot això passà l'any 304.

Lluís Esteva i Cruañas realitzà un magnífic treball d'investigació sobre els orígens de la devoció a sant Feliu: ni la *Llegendà Àurea* del segle XIII ni posteriors referències del sant parlen de la vila de Sant Feliu, ni de la punta dels Guíxols. Només sabem que en el segle X els monjos benets portaren la devoció del sant i anomenaren així el monestir i que a principis del XVI quan es demanava pluja a Girona s'anava amb la relíquia del cap del sant en processó fins a la vila de Sant Feliu i allí posaven el cap del sant a l'aigua: no citaven Calassanç, que seria el lloc on anirien si ja existís la creença que allí

hi fou martiritzat i llençat a les aigües. En canvi, el pare Alonso Cano l'any 1606 cita per primera vegada la història del martiri de sant Feliu, on el sant caminà per sobre les aigües i fou submergit en el penya-segat de Calassanç. Del **1667** és un document on els jurats expliquen que el dia 1 d'agost la gent va a visitar el lloc dels Guíxols per “èsser lo lloch dehont fonch llansat en lo mar lo dit Sant”. Un altre es troba en el Manual d'Acords del 15 de maig de 1717 quan l'Ajuntament i l'abat del monestir acordaren fer una processó per demanar pluja “*al lloc de Calassans on patí martirii sant Feliu*”. O sigui que si el topònim Guíxols prové de l'antiguitat romana, Sant Feliu arriba amb la instal·lació dels monjos benets al segle X i la tradició del martiri i salt al buit des de l'espigó neix en els segles XVI-XVII. Una idea queda clara: l'estreta relació, d'antic, entre Girona i Sant Feliu.

La *Pax Augusta* s'enfonsà amb les invasions dels pobles bàrbars que l'any 258 destruïren bona part de les poblacions costaneres; *Guissalis*, com tantes altres viles, es reedificà emmurallada però tampoc aguanta les envestides dels mateixos bàrbars visigòtics en el segle V, que destruïren, ara sí, l'Imperi romà. Vénen ara segles d'obscuritat documental fins que en el segle VIII invasió musulmana, Marca Hispànica. La frontera del Llobregat significà una certa tranquil·litat per als hispans ganxons, que només quedaren exposats als atacs marítims de musulmans, normands i hongaresos. Aquesta calma significà un suau però constant i persistent repoblament de la Vall d'Aro. I amb la repoblació i el creixement arribaren els monjos.

ELS ORÍGENS DEL MONESTIR

Hem comentat que amb les invasions alarbs hi hagué un retrocés demogràfic i la Vall d'Aro i Sant Feliu restaren força despoblats, ja que els seus habitants optaren per retirar-se a les muntanyes properes, a les Gavarres i l'Ardenya, més fàcils per a defensar-se que no les planes properes a la platja. Al llarg del segle IX es començà tímidament a **repoblar la plana interior (Llagostera, Panedes, Solius, Romanyà)** i un parell de generacions més tard, la pressió demogràfica portà a ocupar les zones més febles, les més fàcils d'atacar per mar: la Vall d'Aro, Calonge, Sant Feliu.

L'aprisió, o sigui el dret a instal·lar-se en una terra erma, conrear-la i convertir-se en propietari lliure (aloe) al cap de trenta anys. Si la zona tenia un **caràcter estratègic determinat (gual de riu, congost, port)** el comte efectuava directament la repoblació amb servidors seus (castlans) o bé encarregava a un orde religiós (benedictins) la seva instal·lació i control del territori. Aquest podria ser el cas de Sant Feliu amb unes particularitats curioses, ja que els monjos no s'instal·laren al bell mig del nou territori (Solius o Romanyà) sinó en un extrem del mateix, arran de costa. Raons? Sant Feliu tenia dos ports naturals, Calassanç i el de l'Abric; la vila estava prou propera a la serralada litoral com per refugiar-s'hi ràpidament en cas de necessitat i també, perquè no, s'aprofità l'existència d'una antiga església o comunitat religiosa existent en l'antiga vila romana i visigòtica. Tanmateix fou el primer punt, el crucial: el port com a sortida natural de Girona. No ens estranyi que el bisbe de Girona, senyor de la Vall d'Aro, fos l'encarregat de gestionar l'arribada dels monjos a Sant Feliu,

el setembre de 881 el rei franc Carloman dóna al bisbe de Girona, tota la Vall d'Aro, *Gissalis* inclosa. Els camps, les terres, les vinyes, els molins, mostren que la vall estava poblada. Anys més tard, **el juny del 961**, el diaca Otger lloga part dels seus béns al monestir de Sant Feliu; seria la data més antiga on **surt el nom sencer de *Sancti Felice de Gissalis***.

Els monjos arribaren per encarregar-se de la defensa de la vall i per mantenir actiu i net el camí entre Girona i Sant Feliu, o sigui mantenir oberta la porta natural de Girona en una època on les úniques comunicacions ràpides i fiables eren les marítimes. Bastiren un petit edifici sobre les restes romanes i visigòtiques existents i el protegiren amb torres com les del Fum i del Corn. el rei franc Lotari fou el 17 de maig de 968 i l'emperador confirmà els béns del monestir de *Iecssalis*: Fanals, Biert; Solius; Vall-llòbrega, Romanyà, la Vall d'Aro, Calonge

Però sobretot el precepte concedia immunitat (independència) i el monestir podia actuar amb la categoria de **castell termenat**. Castell termenat, tres torres en l'escut indiquen aquesta prerrogativa: fruit directament dels impostos, censos, multes, dret de guaita i de bada, so de corn, drets fiscals, dret de senglar o de peix, dret de cavalcada, dret de notari, carnisseria, peixateria, forn de pa, forn de vidre, de calç, d'olles, teules o rajoles, dret de mesuratge, de pesatge, de ribatge, herbatge, neteja de recs i camins. El monestir

es convertia en el vertader amo i senyor dels habitants de Sant Feliu de Guíxols. A canvi, els defensaria espiritualment (església) i materialment (muralles).

L'abat Arnau, deixeble del famós abat Oliba, **mitjans segle XI**. Durant el seu abaciat es **construí el temple romànic**, Tot rodejat de torres, de les quals resten avui dia la del Fum, semicircular, i la del Corn, quadrangular, ambdues dels segles X-XI, sense obertures inferiors, per tal de fer difícil el seu accés des de l'exterior. **Torre del Fum** per avisar tots els vilatans que treballaven en els boscos i camps que un perill rondava pel poble: cremar branques per fer fum és un sistema antiquíssim d'avís i defensa. **Torre del Corn** per avisar amb la fressa d'un corn bufat amb força.

Porta Ferrada. De l'època de l'abat Arnau podria ser també la misteriosa construcció,. Dos pisos: en l'inferior columnes bastes que suporten tres grans arcades de ferradura. En la galeria superior, tres arcs per cada arcada inferior coronats amb arcuacions llombardes. El nom de Ferrada no li ve de l'arc, sinó d'una porta plena de ferros que hi havia antigament, tal com es bastien totes les portes per protegir-les. Vestigis de l'antiga església visigòtica? Possiblement, però ens inclinem per una construcció dels segles X-XI Serien les restes del primer claustre edificat per l'abat Arnau i incendiat pels francesos l'any 1285.

LA VILA I EL MONESTIR: ENCONTRES I DESENCONTRES

l'expedició pisana i catalana de 1114 a Eivissa i Mallorca romangué unes setmanes al port ganxó.. De fet el més important d'aquesta expedició fou que, en la crònica que s'escrigué de la mateixa, el *Liber Maiolichinus de gestis Pisanorum illustribus* surt per primera vegada el nom *catalani*. La resta, un fracàs: les naus de Roma, Florència, Siena, Còrsega i Sardenya pretenien atacar l'illa de Mallorca però el mal temps les desvià, les portà a la costa catalana i assaltaren equivocadament Blanes convençuts que eren a les Illes. Quan s'adonaren de la destrossa que havien comès, marxaren capbaixos i es refugiaren a Sant Feliu a refer-se del fracàs. Assabentat el comte barceloní i gironí Ramon Berenguer, entrà en relació amb els despistats croats i signà un acord amb el

qual es convertí en cap de l'expedició que conquerí efímerament Mallorca l'any 1115. Si més no, Sant Feliu començava a comptar com a port de categoria. La importància de la vila s'observa en un **document del novembre de 1127** en el qual els genovesos es comprometien a pagar un cens al comte de Barcelona per qualsevol nau seva que ataqués en la costa catalana; **acordaren que els pagaments s'efectuàrien en els ports de Sant Feliu de Guíxols o en el de Barcelona.**

La vila era el nomenat raval del Monestir, l'espai comprés entre el monestir i el mar, al mateix costat de riera i depenia totalment dels monjos benets: **L'any 1181 l'abat Bernat concedí una carta de franquesa als ganxons; es considera el punt de fundació de la ciutat** i la comunitat com a ens, ja que l'abat aglutinà als habitants dispersos dels diferents llocs, platges i racons de la zona al voltant del monestir que es convertí així en el rovell de l'ou; l'abat millorà el benestar dels habitants i aquests es comprometeren a defensar el monestir; els concedí el dret al forn de pa, el dret de la carn i del peix, l'aigua per al regadiu, els atorgà notari, jutge i confirmà el petit Consell de govern ja existent.

Sant Feliu de Guíxols participà en la **conquesta de l'illa de Mallorca**, l'expulsió dels infidels que pertorbaven les rutes cap a Orient cada vegada que hi navegaven les naus catalanes. L'any 1229, **l'abat Bernat**, amb set cavallers i cent setanta infants de Sant Feliu, acompanyà el rei Jaume I per conquerir Mallorca; malgrat que era una conquesta pactada a les Corts, Bernat fou l'únic abat de les terres catalanes que assistí en persona a la proesa. Com a distinció, el rei en Jaume el nomenà primer bisbe electe de Mallorca tot i que no ocupà mai el càrrec. El monestir aconseguí diverses possessions: A Ciutat de Palma, divuit cases, quatre horts, una escrivania i notaria amb casa per a cort de l'abat; a Santa Eulàlia, setze cases i cinc horts; a la vila de Mur, vint-i-nou cases, quaranta-quatre horts, trenta-nou possessions, les més petites de deu vessanes i algunes de més de cent; a Sóller i Lluchmajor, quinze cases, vint-i-quatre oliverars i cinc vinyes; a la resta de l'illa, dues alqueries o masos amb les quals es mantindria el soldat i quart que els tocava per defensar l'illa. El monestir cobrà censos d'aquestes possessions fins la seva dissolució l'any 1835.

L'any 1231 consta la plaça com a espai públic, veritable prova que ja s'havia traspasat la riera per edificar a l'altre costat.. Cap el 1277 Sant Feliu tenia unes cent cases i muralles a la vila i al monestir; la Universitat o Consell, o sigui, el conjunt dels seus habitants, demanava constantment reduir els drets i privilegis de l'abat.

FOTO 8

Els *Carmina* (en llatí vol dir poema, oda), eren escrits pels goliards, clergues dels segles XI-XII que portaven una vida bohèmia allunyada de les normes, on la taverna i els amors procaços fonamentaven la seva vida: cantaven a la joventut, al bon viure, i satiritzaven i criticaven la societat, sobretot l'autoritat i els convencionalismes. El més famós és el *Carmina Burana*, poemes de Bura, nom llatí del monestir alemany de Beuren, els *Carmina Rivipullensia* no han adquirit tanta fama però són una bona mostra que en els monestirs no només s'hi resava i treballava.

Jo que li agafo la cama, tan tendra, i gens no protesta

I ella mateixa ho volgué, cuixes i tot vaig tocar.

Cap entrebanc va posar-me a palpar-li les blanques mamelles

I per a mi, palpar allò, dolç de debò se'm va fer.

Cos amb cos enllaçats, varem dur-nos al llit l'un a l'altre i

fou el final consentit. Gens desplaent se'm va fer!

Cap el 1280 un monjo del monestir, Jofre de Foixà, escrivia una *Ars Poetica* i el tractat gramatical *Regles de Trobar*, així com diverses cançons i cobles d'amor cortès.

Bé m'ha menat llarg temps a l'estil de l'aura

el meu bon amor, com fa la nau amb el vent;

però el perill em suavitza i dissimula

la bona esperança que tinc en vós fermament,

a qui estimar es ferma tota la meva intenció,

*que així m'han empès a vós, que sou rossa i com l'or,
les grans belleses i els bons ensenyaments.*

el rei Pere el Gran conqueria Sicília el 1282, el papa Martí IV l'excomunicava i donava les seves possessions al francès Carles Valois. El juny de 1285 cent seixanta naus franceses arribaren al port, cremaren la torre del Fum però respectaren els monjos; la població, que havia fugit a les muntanyes, tornà amb enganys i bones promeses dels francesos i quan foren dins les cases, els gavatxos les cremaren.

les Illes Formigues (el Baix Empordà) on la flota de Roger de Llúria enfonsà l'estol naval francès: els presoners francesos ferits (uns tres-cents) foren lligats tots a una corda que un vaixell arrastrà mar endins fins que s'ofegaren; i els presoners sans (uns dos-cents) els buidaren els ulls amb una cullera i foren acompanyats cap a França per un mariner francès a qui es deixà borni, mentre que del **sepulcre de Sant Narcís** sortien i s'escampaven les mosques que acabarien amb el setge francès de Girona.

setembre de 1323 el rei Jaume II atorgava el **privilegi de fires a la vila dels dies 13 al 20 de desembre**; es posà d'acord l'abat Sasserria amb la vila per iniciar la **construcció de la part gòtica de l'església**: la vila en pagaria els dos terços i el monestir l'altre terç.. **Pesta Negra** el maleït any de 1348. A Sant Feliu, com a Catalunya, la Pesta s'estengué l'any 1348, però rebrotà el 1362, el 1371 i el 1384.

segons privilegi concedit pel rei Pere III el 10 de juny de **1354 els ganxons tindrien les mateixes llibertats i immunitats que els gironins; legalment, Sant Feliu de Guíxols es convertia en un carrer de Girona**, en un intent de la capital per controlar la seva sortida més ràpida i natural per contactar amb el món. L'abat va vendre al rei la jurisdicció civil i criminal i la vila pagaria al monestir divuit lliures anuals. Sant Feliu tindria ara batlle, jutge i saig supeditats al veguer de Girona. Tanmateix, el rei deixà amo i senyor l'abat, amb les terres, propietats, dret de cobrar impostos i drets sobre la notaria de la vila, forn de pa, de terrissa, de calç, de vidre, carnisseria, peixateria, ferreria i hauria de donar permís per construir molins o variar cursos d'aigua; els habitants de Sant Feliu prestarien jurament de fidelitat a l'abat. Aquest embolic amb la superposició de jurisdiccions entre el rei, Girona i l'abat portà al llarg del temps

multitud de problemes. **El carreratge, o sigui, ser un carrer de Girona, s'acabà l'any 1462**

Amb els diners aconseguits, l'abat acabà les obres del temple i, a petició dels fidels, dedicà l'altar major a la Mare de Déu dels Àngels, des d'aleshores patrona de Sant Feliu.

FOTO 9

En la visita pastoral de l'any 1401 se citen els altars de sant Feliu, santa Maria, sant Cugat, sant Antoni, el de la Santa Creu, sant Pere i sant Benet. Mentre s'anava construint el temple, -i abans i després, només faltaria- **els ganxons menjaven i bevien:** pa de blat i d'ordi, gallina i porc, sardines, tonyina, ous, vi, oli, cols, “*brotons, beians, espinarglas, bleses, faves, sebas, carabasses i porros*”, alls, fesols i cigrons. Salsa feta amb mantega de porc; salsa doble amb julivert; salsa bullida feta d'espècies amb pa i peix picat; salsa nogat feta amb nous, espècies i alls: aiades, l'actual allioli. Els monjos menjaven oques, ànecs, gallines, molt de peix, hortalisses bullides i fregides i una lliura de pa blanc cada dia per cada monjo.

Socialment no hi havia el que anomenem la mà major -grans burgesos i comerciants-, sinó **tres o quatre famílies sobresortints**. L'estament més nombrós el formaven els **artesans, patrons de barca, comerciants, menestrals**, mentre la **mà menor la formarien pescadors i mariners, organitzats en gremis i confraries**. Llegim a quins **oficis es dedicaven els ganxons l'any 1360:** del ram tèxtil hi havia nou teixidors, dues filadores, una cardadora de llana, dos drapers, tres sastres, tres costureres i tres sabaters; del ram metal·lúrgic, dos ferrers; del ram de la construcció, hi havia quatre picapedrers o paletes, deu bracers, cinc braceres, un bastaix, sis fusters, tres mestres d'aixa, dos fabricants de caixes i dos calafats; del ram dels serveis, tres forners, una tavernera, dos carnisers, una botiguera, una hostalera i tres llogaters; del ram de marina hi consten quaranta-cinc mariners, vint-i-vuit pescadors, dos patrons de barca, tres patrons de leny; del ram dels transports, set traginers, onze mercaders, un canador; sense ofici expressat, dinou homes i trenta-una dones, a més de la gent del monestir i els pagesos fora vila. En total a Sant Feliu **hi havia uns dos-cents trenta focs, o sigui, unes mil persones**.

Per defensar-se, la vila s'organitzava en els anomenats **sometents**, formats pels homes aptes per lluitar que estaven atents, “som atents” als sons de corn, senyals de fum i tocs de campanes de perill per tal d'anar a casa seva a buscar l'arma i al crit de “via fora” presentar-se al lloc que ja tenien assignat prèviament:

LA UNIVERSITAT O CONSELL DE SANT FELIU

Universitat, que volia dir “El Conjunt de Tots”. En els segles XII i XIII hi havia els *probi homines* que intentaven solucionar amb el diàleg i la bona fe els malentesos entre els veïns o entre aquests i el monestir; acostumaven ser triats pel seu talent, experiència o fortuna. Però a mesura que **augmentava la població creixien els problemes** i es va buscar un mecanisme, una eina, unes persones fixes que representessin la vila i solucionessin les seves necessitats: eren **els jurats**. La vila elegia un **Consell de Trenta** als quals es convocava a so de trompeta el 26 de desembre de cada any. i entre ells **elegien set consellers** que alhora **elegien els tres jurats** anuals el dia 1 de gener o Ninou. Els jurats presidien les reunions, portaven un ordre del dia i proposaven tot el que havia de votar el Consell. Hi havia també els **síndics (defensors)**, **els oïdors de comptes (control dels comptes)** i **el clavari (portava els comptes i guardava la clau de l'arca)**. La reunió de tots rebia el nom de Consell de la Universitat de la vila; els jurats, consellers i batlles tenien el títol d'honorables i els primers, a més, de magnífics. A partir de 1458 els Trenta eren elegits per rodolins (boletes de cera amb pergami) extrets per un nen de set anys. El jurat en cap havia de tenir més de trenta-cinc anys; el jurat primer més de vint-i-cinc i el jurat tercer vint-i-cinc com a mínim. No podien exercir de jurats els menestrals, taverners, carnisers o hostalers, oficis o feines considerats de baixa qualitat.

disputes contínues amb el tribut del peix: l'any 1393 es fixà que el monestir es quedaria **la vintena part del que es pescava.**

A Sant Feliu hi vivien **jueus** i encara avui dia existeix el carrer del Call. Ja sabem que quan les coses no anaven bé aquests eren les primeres víctimes. Als avalots de **1393**, generals a tot Catalunya, també devien rebre els jueus ganxons perquè es conserva un document en el qual el rei Joan absol la vila de les acusacions de participar en aquests

avalots, això sí, pagant un bon subsidi al monarca. Si van pagar, és senyal que hi participaren. Anys més tard, el **1448** s'ordenà a Girona (i Sant Feliu constava en aquest temps com a carrer de Girona), que tots els jueus havien de residir dins el call, i que aquest s'havia de tancar de forma que ni finestres ni portes poguessin mirar a la vila cristiana.

El 1431 es nomenà abat Bernat de Torrella, peregrinà a Roma i, quan tornava per mar, una tempesta féu perillar la seva nau: prometé que si se salvava, construiria una capella dedicada a Sant Elm, patró de mariners i navegants. Per complir la seva promesa, l'any **1452 l'abat aixecà la capella de Sant Elm** a la muntanya del Castellar, promontori àmpliament utilitzat al llarg dels segles com a lloc de guaita i guarda de la vila. L'any 1203 el rei Pere el Catòlic ja havia concedit permís al monestir per construir-hi una torre i amb el temps hi hagué una bona fortalesa amb quatre torres.

Un segle XV prolífic: l'abat Bernat enllestí la construcció de l'església gòtica, s'aixecà la Casa de la Vila i el 1445 s'hi afegia un pòrtic. El 1443 el rei concedia fundar un Consolat de Mar i cap a finals de segle s'aconseguia la llotja i el port. Sant Feliu comerciava amb Barcelona, Tarragona, Tortosa, València i Mallorca: blat, vi, draps, llana, cuiros, avellanes, figues seques, cera, sagí, sabó i a les drassanes, arran de platja, els mestres d'aixa bastien llenys i coques, sageties, caravel·les. I un poeta, un gran poeta català a Sant Feliu: entre el 1450 i 1460, Pere de Torrella sojornà al monestir del qual el seu oncle Bernat n'era l'abat. Escrigué multitud de poemes amorosos:

Agnès, Eulàlia, Maria, Francesca, Elisabet, Esteveta, Violant, Caterina, Eulàlia, Arnau, Bernat, Joan, Damià, Berenguer, Simon, Pere, Agustí, Hug. Homes que es besaven a la boca per saludar-se com així ho expliquen les diferents Cròniques dels reis

Unes ciutats que veien de tant en tant càstigs exemplars: els esclaus i lliberts eren castigats públicament despullats al mig de la plaça o a la porta de l'església; la resta de ciutadans en camisa, assotats mentre els passejaven pels carrers principals; els lladres eren espunyats, a voltes es tallava la llengua als blasfems. A les dones delinqüents se'ls hi tallava les mamelles. La sodomia era castigada fortament: a Barcelona s'escanyava als homosexuals a la Rambla i es cremava el seu cos. A Tortosa els decapitaven.

Fins el segle XIII la dona i l'home tenen la mateixa consideració però Amb el creixement de la ciutat –farcida d'artesans i comerciants- també canvià el rol de les dones, que quedà limitat a la vida familiar: cura de la casa i dels fills. Les dones eren habitants de la ciutat, filles de, mullers de, però no eren ciutadanes. La donzella era del pare, l'esposa del marit, la monja de Déu i la puta de tots.

Eiximenis les dones anaven escotades perquè “*aparega la carn*”, es perfumaven, es tenyien els cabells, es deixaven tocar en excés, i eren la pitjor temptació de l'home. Per Bernat Metge: “*Les dones, casades o al convent, sinó es tornen putanes*”. Anselm Turmeda en el *Llibre dels Amonestaments* i el *Llibre de Tres*, uns llibres que es llegien encara a finals del segle XIX a les escoles, ens ofereix reflexions sobre el què pensava de les dones:

26 Tres coses treuen hom de casa: fum, pluja e mala fembra

29 tres coses desfan l'home: mala fembra, boca llaminera e lengua mal parlera

88 tres plaers són en aquest món: beure en taverna, jaure en bordell e cagar en prat

89 tres plaers són: menjar carn, jaure amb carn e cavalcar carn.

ordenances municipals del segle XV prohibit portar armes dins la vila: ni pilotes de plom, ferro o pedra, ni ballesta, ni llança, ni dards, *ni dalla, ni destrat, ni espasa*”; en canvi estava permès el ganivet. Es **prohibia el joc amb diners** ja que portava la ruïna a les famílies i suscitava innobles passions i crims: ni daus, ni cartes, ni rutlla. En canvi, es feien contínues **rifes** de conills, perdius, tords, gallines, determinades epoques de l'any, mentre que les rifes de carn i peix es podien fer tot l'any. Les **prostitutes** només podien romandre dos dies a la vila; **la blasfèmia** es pagava amb quaranta sous de multa o vint dies de presó a pa i aigua, amb grillons. A qui **robava** de dia en un hort, li posaven deu sous de multa; i vint sous si robava de nit. No es permetia criar **ni tenir porcs** dins les muralles. Els **revenedors** no podien començar a vendre fins al migdia i estava prohibit tocar la fruita amb les mans; les **entranyes dels peixos** que es netejaven per vendre o menjar s'havien de llençar a mar. La **universitat llogava cada any**, fent una taba o subhasta, els serveis bàsics: **carnisseria, peixateria, llenya, sal, carbó,**

taverna. Les diferències gastronòmiques es notaven també en els impostos: per vendre peix fresc es pagaven divuit sous, mentre que si era peix salat se'n pagaven només dotze.

Guerra civil l'any 1462: A Sant Feliu, la Universitat s'alià amb la Generalitat, mentre el monestir restà fidel al rei Joan II. Una taca per a l'honor ganxó: l'intent d'assaltar la Força de Girona, on s'havia refugiat el petit príncep Ferran amb la seva mare, fracassà, segons el comte Pallars, perquè *“la culpa és de aquells trenta mariners de Sant Feliu de Guíxols que fugien com jueus. Es pensaven que foren lleons e no han volgut sortir de la closca dels Predicadors”*. Blasmem la seva covardia; deixeu-me pensar què hauria passat si aquests covards ganxons haguessin actuat com a homes: s'hauria guanyat la Força, capturat el príncep Ferran, empresonat i potser mort; no hauria existit el futur Ferran el Catòlic, rei que uní els comtats catalans per sempre més als avatars de Castella per formar, segles més tard, el que ara anomenem Espanya. Ah, com podia haver canviat el curs de la història la covardia de trenta mariners ganxons!

Potser per aquest motiu l'agraïment del rei Ferran el portà a concedir el dret a construir el port l'any 1493